

Vojko Kuzma

TURŠKO DELOVANJE V NATO – NOV PRIMER TURŠKEGA GEOPOLITIČNEGA RELATIVIZIRANJA?

Turško-evropski odnosi so že dlje časa problematični in obremenjenimi s številnimi problemi, ki srednjeročno verjetno pomenijo, da se Turčija odmika od evropske integracijske perspektive. Ob turško-evropskih razhajanjih, predvsem glede razumevanja demokracije in spoštovanja človekovih pravic, ki so tolikšna, da s svojo težo ustavljajo napredek turških pristopnih pogajanj, se pojavljajo razpoke tudi med Turčijo in državami Severnoatlantskega zaveznitva. Turčija je ob tem tudi bilateralno v zaostrenem sporu z najpomembnejšo oziroma "prvo med enakimi v EU" –

Nemčijo, podobno kot velja tudi za turške aktualne odnose z najpomembnejšo članico Nata-ZDA.

Trenutno splošno klimo v ameriško-turških odnosih morda najbolje ponazarja aktualna vzajemna ustavitev izdajanja vstopnih vizumov pred dvema tednoma, potem ko so turške oblasti aretirale turškega državljan, zaposlenega na ameriškem konzulatu v Istanbulu, "zaradi omogočanja bega znanim güllenistom." Razen Fethullaha Güllena, turškega verskega voditelja, ki že leta živi v ZDA, in ga aktualna turška oblast obtožuje vodenja lanskega neuspelega vojaškega udara, ZDA pa ga bolj ko ne, ne nameravajo izročiti Ankari, pa osnovno jabolko spora v turško-ameriških odnosih predstavlja ameriška podpora kurdskim enotam v Siriji, ki se v nasprotju s pričakovanju Ankare, ni spremenila tudi v času nove administracije in novega ameriškega predsednika Trumpa. ZDA še naprej podpirajo oboroževanja Sirskih demokratičnih sil, znotraj katerih imajo najpomembnejšo vlogo kurdske enote.

Zaradi uvodoma opisanih razmerij in geopolitičnih kontekstov, pa se Severnoatlantskemu zavezništvu obeta nova težava zaradi turškega soliranja pri iskanju in nameščanju svojega protizračnega sistema. Na osnovi najnovejšega bilateralnega srečanja Erdogan-Putin naj bi bila Turčija na pragu dogovora o nabavi ruskega raketnega sistema S-400.

Na tleh nameščeni zračni obrambni sistemi, med katere sodi tako znotraj Nata uveljavljen sistem Patriot, kot tudi ruska sodobna verzija imenovana S-400 (Natova uradna oznaka SA-21) imajo dve temeljni nalogi. Na eni strani branijo svoj prostor pred nasprotnikovimi letali in helikopterji, na drugi strani pa tudi pred nasprotnikovimi raketami zemlja-zemlja, predvsem tistimi vrste Scud B/C/D. V glave tovrstnih raket, ki imajo doomet do 800 km, je mogoče vgraditi tudi kemične strupe. Trenutni turški sistem zračne obrambe temelji na ameriškem sistemu IHAWK iz 70-ih let, in velja za zastarelega ter nezmožnega resnega soočanja z aktualnimi grožnjami. Prav tako

turška zračna obramba ni sposobna ščititi pred raketami oddaljenimi od cilja na velikih višinah. Zavezniki so zato v obdobju 2013 do konca 2015 in v začetku 2016, zaradi vojne v Siriji, na območjih turških obmejnih mest Gaziantep, Kahramanmaras in Adana nameščali ameriške, nemške in nizozemske, kasneje pa španske sisteme Patriot. Trenutno so v Turčiji s Patrioti samo še Španci.

Tako zaradi aktualnega stanja lastne turške zračne obrambe, kot zaradi Erdoganovega poudarjenega opiranja na lastne sile v okviru suverene turške državnosti, so v Ankari že vse od leta 2008 načrtovali in razmišljali o posodobitvi zračne obrambe, pri čemer so želeli imeti tudi ustrezen delež pri tujem transferju visoke vojaške tehnologije, to je ustrezno lastno udeležbo pri razvoju tovrstnega vojaškega softwera in hardwera. Deset do dvanajstodstotna udeležba turške vojaške industrije, ki so jo takrat ponudile ZDA kot tudi italijansko –francoski konzorcij, za Turčijo ni bila dovolj mikavna in posledično sprejemljiva. Kasnejša ugodnejša kitajska ponudba je v Turčiji dolgo časa veljala za najbolj sprejemljivo, a se ji je Turčija zaradi političnih razlogov odpovedala. Rusija se je pojavila kot zanimiva za Turčijo kasneje in sicer kot ponudnica s svojim sistemom Antey-2500, ki je izvozna varianta iz velike skupine S-300. Tovrstne ruske, resda zastarele variante S-300, imajo nekatere članice Nato kot so Grčija, Bolgarija in Slovaška. Za Turčijo so bile takšne rešitve takrat videti kot nekakšne začasne, do kvalitetnejših trajnejših. Februarja 2017 pa turški obrambni minister javno objavi namero, da se zanimajo za ruske najsodobnejše zračne obrambe sisteme S-400, o čemer sta Putin in Erdogan govorila tako na letošnjem marčnem bilateralnem srečanju, kot tudi na njunem zadnjem septembrskem srečanju in pogovorih, strani pa naj bi se preliminarno že dogovorili za nakup.

Ruski sistem zračne obrambe S-400, ki ga je Moskva uvedla v svoje oborožene sile v začetku 2007, je takrat veljal za enega najnaprednejših sistemov zračne obrambe na sploh, ga je pa Moskva kasneje še nadgradila in izboljšala s sistemom S-500.

Za Erdogana tovrsten nakup predstavlja možnost, da se oddalji od Nata in da torej neodvisno od ameriških ponudb in strateških dobav orožja pridobi najsodobnejši sistem zračne obrambe, ki je na voljo na tržišču, za Moskvo pa možnost, da okrepi prijateljske bilateralne odnose z drugo najpomembnejšo vojaško članico Nata, da mehča polarizacijo z Natom, in da si hkrati zagotovi tudi milijonske posle.

Za sam Nato, takšne turške poteze niso politično-strateško dobra novica, kot tudi ne čisto operativna. V Natu si že dlje časa prizadevajo za izgradnjo sistema tako imenovane integrirane zračne obrambe, v katerem naj bi bili ustrezno povezana in zmožna medsebojne komunikacije poveljniška mesta, radarski sistemi, sateliti, kot tudi ustrezni oborožitveni sistemi kot so letala. V naslednji fazi pa naj bi vzpostavili napredne sisteme, ki bi povezovali vodenje operacij in omogočali celovit pregled situacije. Ruski raketni sistem je poleg političnega vidika problematičen tudi glede omenjenih in načrtovanih interoperabilnosti.

Še vedno ni popolnoma jasno, ali bo do turškega nakupa tovrstne ruske oborožitve dejansko prišlo, ali pa Erdogan to uporablja kot obliko pritiska znotraj zavezništva. Številna vprašanja glede nabave so namreč še vedno odprta, med njimi tudi delež udeležbe turške oborožitvene industrije, to je področje koder Moskva svoje vrhunske vojaške tehnologije zelo nerada če sploh deli z drugimi. Ne popolnoma nedvoumno in zatorej odprto tudi ostaja vprašanje, ali bo nepredvidljiva Turčija morda na koncu dejansko pristala na pretežno ruske dobave, brez večje lastne soudeležbe tovrstne visoke vojaške tehnologije, ali pa bo prišlo do takšnih ali drugačnih političnih koncesij znotraj zavezništva, in posledično tudi ugodnejših ponudb Turčiji s strani ustreznih proizvajalcev znotraj zavezništva.